

és doncs 'no obstant, tanmateix': a Gessa frase semblant, o bé «nó ac se cap— *pú* ac saberàs...»; 'tanmateix, almenys', «nó ac diden atau. —En Gessa *pú* en diden era tór» (1932-34).

En català també ha quedat restringit a algunes comarques del Nord central, i allà només és cosa del parlar rural; però es manté en una zona més extensa que en llengua d'oc, i com que s'estén a les terres d'Osona, obtingué els honors de ser usat per Verdagner. Pertot, a diferència de l'adjectiu, es pronuncia *pú* amb la *r* emmudida: «Que'l pare hem vist en somnis, l'hem vist com etgegava / a l'hort, d'hont éram roses, los poltros de Neptú, / mentre eix Déu, ab forçivol trident nos descalçava: / és somni, mes ses timbes y platjas cruxen *pú!* / Mare, penjau d'un salze ---», *Ail.* II, 51d (estrofa que no figurava en l'esborral de 1867). «Ja 't dic jo que 'ns ha ben pulit en Panxampla. —Que 't creus que és cosa d'ell? N'és pas tan llarc; d'en Basi, *pú*, que és més murri que bonic ---», MrnVayreda (*Sang Nova* iv, vi, 285).

En l'ús dialectal l'han assenyalat modernament diversos observadors. J. Gelada, d'Olot: «A StFeliu de Pallerols s'usa la paraula *pu*: No pas jo, *pu*» (BDLC III, 1906, 94); «encara *pú* 'menos mal': quan a algú li passen algunes coses desagradables, y entremitj dels tals li surt bé alg. c.» Tuixén (*Misc. Folk. Arabia*, p. 144). RVolart, com a propi de Cerdanya 'tanmateix, per fi, també' (BDC II, 56): «estàvem pedrejats de la caminada, però *pu* vam arribar al cim de tot»; el P. Serra a Besalú: «hi érem tres; no, quatre *pu!*, per rectificar un concepte expressat anteriorment» (AORBB v, 238); «encara, *pu*: menos mal» Pol (Àneu, p. 16): en el Pallars jo no ho he sentit, però també *AlcM* (s.v. *pu*) en cita un parell de frases que semblen justes, de Sort; també d'Andorra, i les que addeuix de les localitats ja alludides també semblen exactes.

On ho he sentit jo és a moltes comarques de més a l'Est.: sovint a l'Alta Garrotxa (Llorona, 1932), a Cerdanya ('tanmateix' Canals, 1926), a l'Alt Ripollès ('precisament', Mataplana, 1927); a terres d'Osona: «Dos ous d'oca? Un home potser no se'ls acabaria. —Jo *pú*, no me'ls acabaria pas» (Querós, 1930), «valdria més que ho fes un altre, que nosaltres *pú* no sé pas si ho podem acabar» (Gurb, 1935); en el Segre Mitjà 'almenys': «ell *pú*, hi era» Oliana; «pudé hi ha dues o tres hores. —Tant? —Dues hores, *pú*, sí» Alinyà, 1957.

DERIV.: *Puresa* [1647, *DTo.*], pogué ser anterior (l'usaria ja Turmeda, adaptador de l'enciclopèdia musulmana dels 'Germans de la Puresa') car *puritat* no ens consta en cat. més que en forma de cultisme [Llull], i de *purdat* només n'hi ha testimoni occità.

Del sentit mall. de 'totxo, benicé': *purada*; *purango* «benicot» (AORBB III, 48); *purando* en rondalles d'AMAlcover: «se planta aquell *purando* davant del rei, i --- se posa a dir-li: —Ei, tu, d'es barret vermei --- uei ---» (*Homen. a E. Serra Ràfols*, p. 47). *Purissim* [1428]. *Purista* (V. la dècima de Ll. Moyà en *AlcM*, més graciosa que xavacana), imitat del fr. *puriste* [1625]; més o menys aplicables a casa nostra els

fets italians que explica Al. Schiaffini: «non ci sarà da sorprendersi se i francesi ci hanno passato anche il loro *purista*, che eliminò o spostò di senso *rigorista*, *formalista* e simili: comparevè dapprima nella traduzione it., del 1758, dei *Caractères* del La Bruyère, ed entrò nel commune uso letterario alla fine del Settecento e ai primi dell'Ottocento, tanto che si legge nel ---» (*Momenti di St. d. Li. It.*, 112); *purisme* [tots dos, Lab. 1840].

Purità; *puritanisme* [Labèrnia]. *Impur* [Lacavalleria, 1695]: «només l'amor justifica la relació carnal, que esdevé *impura* fora de l'amor», Coromines (*La Vida Austera* II, § 3, O. C., 698a3f.); *impuresa* [Lacavalleria]: «mesura el teu delicte pel mal que ocasionis a un altre ser, mes no cerquis a fora del teu cor la mesura de la teva *impuresa*», id., id. 698b13; *impuritat* [Belv.].

Puro, del cast. *puro*, abreujament de (*cigarro*) *habano puro*; *purejar*; *puret*. *Puré* [1868, *SLitCosta*], del fr. *purée* id., derivat de l'antic *purere* 'purificar' i 'extraure la part pastosa d'un líquid bullit, passant-lo per un colador' (cf. Spitzer, *ZRPb.* XLII, 205), on aquell derivat fou ja molt antic: «mes aim mes pois et ma porée ---», c. l'a. 1195, en Hélinant, *Vers de la Mort*, estr. 50, v. 12.

Del francès *puré* o occità *purat* suposo que fos manllevat + *purat* que qualificava la mena de pells anomenada *vairs purats*; devia tractar-se d'una mena de vairs (pells luxoses, espècie de marts o erminis), que haurien estat objecte d'un tractament destinat a pelar-los d'impureses o pelletes lletges: les dames luxoses anaven «ab les alcandores brodades, ben perfumades e aptes a caber en un cloveyll d'ou; e ab los perfils de les aljubes de vays *purats* o arminis, e que'ls comensen als jonolls e-n *rossaguen* dos palms per terra ---», BMetge (*Somni* III, *NCl.*, 109.23; *Ri.*, 290.21); aquest cita una carta de Joan I on demanava 500 «dorsos de vays qui sien ben *purats*»; i la reina Maria de Luna reclamava «erminis et vays *purats*». El fr. *purere*, provinent del llatí tardà *PURARE*, fou usual en el S. XIII i en els XVI-XVII, després fou reemplaçat per *épurere* [c. 1120].

En quedaren bastantes restes en els dialectes, sobretot normands i transrodanesos, aplicat a la depuració d'un metall i altres substàncies: *épurere* resta en parlars de Normandia, p. ex. en els sentits de «dégouter du lingé qui sort du lavoire», «égouter le fromage», *FEW* IX, 609a38-40; el derivat del·linès *purambo* significa precisament «pelure» en el Trièves, regió dels Alts Alps, d'on és versemblant que es portessin bon nombre de pells d'aquestes a la cort catalana; en prov. només resta *òli purà* 'oli clarificat' (*TdF*). Del tipus **PURAMEN* (o sufixació anàloga) d'on sembla provinent el fr. *purin* 'suc fangós dels femers', ve un frprov. *pürö* 'xerigot' (Bournois, on hi ha també el verb. *püri* 'dégouter'), Duraffour (*Rom.* LIX, 4), i d'aquí podria sortir també l'alt-arag. *porán* 'mena de xerigot', recollit per Casac. a la Vall de Gistau (*BDC* xxiv). *Pureta*.

Apurar era genuí en el sentit de 'posar en clar, verficar', ja *DTo.* 1647, altrament, en el parlar ciutadà,